

Kummitoiminnalla oppimista, kuntoutumista ja osallisuutta

Tiitinen Pekka

21.12.2016 ::

Metatiedot**Nimeke:** Kummitoiminnalla oppimista, kuntoutumista ja osallisuutta**Tekijä:** Tiitinen Pekka**Aihe, asiasanat:** ammatillinen koulutus, ammattikoulutus, koulutus, kummitoiminta, kuntoutus, lähihoitajat, pedagogiikka, työelämälähtöisyys**Tiivistelmä:** Ammattiopisto Lappian ja Kemin kaupungin yhteistyönä on kehitetty kummiasiakastoimintaa. Lähihoitajaopiskelijat opiskelevat kuntoutumisen tukemisen teoriaa ja käytäntöä sekä yleisiä työelämätaitoja autenttisissa toimintaympäristöissä oikeiden asiakkaiden kanssa. Opiskelijat käyvät omien asiakkaidensa luona kaksi kertaa viikossa. Opiskelijoiden työelämätaidot ovat kehittyneet huomattavasti ja samalla myös asiakkaiden toimintakyvyssä ja osallisuudessa on todettu edistymistä. Toimiakseen hyvin kummitoiminta tarvitsee uuden ajattelumallin oppimisesta, opettajuudesta ja hyvän toimivan yhteistyötahon.**Julkaisija:** Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk**Aikamääre:** Julkaistu 2016-12-21**Pysyvä osoite:** <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2016113030092>**Kieli:** suomi**Suhde:** <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut**Oikeudet:** Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.**Näin viittaat tähän julkaisuun**

Tiitinen, P. 2016. Kummitoiminnalla oppimista, kuntoutumista ja osallisuutta. Teoksessa H. Honkanen (toim.) 2016. Tehdään yhdessä ja opitaan toisilta – Osallisuus ja yhteistoiminta koulutuksen ja kuntoutuksen kehittämisessä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 34. Hakupäivä xx.xx.2016. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2016113030092>.

Oppilaitosten merkitys yhtenä toimijana osana ympäröivää yhteiskuntaa korostuu koko ajan. Tämä haastaa myös oppilaitokset tiivistämään yhteistyötä ja dialogia eri yhteistyötahojen kanssa. Ammattioppilaitos Lapiassa on kehitetty malli, joka tukee niin kuntalaisten osallisuutta kuin koko kunnan palvelurakennetta osana oppimisprosessia.

Avoimien oppimisympäristöjen pedagogiset lähtökohdat

Työelämälähtöisyys ja avoimet oppimisympäristöt ovat jo pitkään olleet yksi opetuksen suunnittelua ja toteutusta ohjaavia lähestymistapoja. Oppiminen autenttisissa oppimisympäristöissä tukee opiskelijoiden oppimista ja vahvistaa substanssin oppimisen lisäksi yleisten työelämätaitojen oppimista. Työelämän jatkuvasti muuttuvien tarpeiden ja koulutuksen yhteensovittaminen vaatii jatkuvaa vuoropuhelua työelämän ja koulutusorganisaatioiden välillä. Koulutuksen ennakointi ei yksistään riitä, vaan koulutuksen on pystyttävä reagoimaan entistä nopeammin muuttuviin työelämän tarpeisiin. Sipilän hallitusohjelmassa [\[1\]](#) on toisen asteen koulutuksessa yhdeksi kärkihankkeeksi nostettu työpaikalla tapahtuvan oppimisen lisääminen. Toisen asteen koulutuksen reformissa todetaan myös, että koulutuksen ja työelämän välistä yhteistyötä tulee tiivistää. [\[1\]](#)

Käytännön läheisyys ja laajemmin tarkasteltuna työelämälähtöisyys nostettiin keskiöön myös 2000-luvun taitteessa Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun fysioterapian koulutusohjelman opetuksen ja opetussuunnitelma kehittämistyössä. Työelämälähtöisyys ja – läheisyys toimivat opetuksen suunnittelua, toteutusta ja arviointia ohjaavana ajatusmallina. Yhdessä **Arja Veijolan** ja **Anja Tuovilan** kanssa totesimme, että keskeisenä käsitteenä niin opetuksen suunnittelussa kuin toteutuksessa ovat avoimet oppimisympäristöt, joita lähdimmekin systemaattisesti kehittämään.

Pedagogiseksi taustateoriaksi valitsimme konstruktivistisen pragmatismia, joka sisältää piirteitä kognitiivisesta ja sosiokulttuurisesta oppimisnäkemyksestä. Lähtökohtana ja perustana oli ajatus siitä, että tieto rakentuu sosiaalisesti ja kognitiivisesti. [\[2\]](#) Käytännön tasolla se tarkoitti, että fysioterapian koulutusohjelman puoli vuotta kestävä keskeinen teeman ympärille linkitettiin kaikki opiskeltavat aineet. Opittavan ydinaineen ympärille kehitettiin yksi käytännönläheinen tehtävä/ongelma, jota linkitettiin oikeaan käytännön elämään ja oppiminen tapahtui aidoissa oppimisympäristöissä oikeiden asiakkaiden kanssa. Tehtävät ratkaistiin yhdessä opiskelijoiden, opettajien sekä työelämän kanssa.

Annetut tehtävät tukivat kognitiivisen konstruktivismia, jossa oppimista tarkastellaan opiskelijan tiedon rakenteiden kehittymisenä. Toisin sanoen opiskelijat saivat itse muodostaa käsityksen opittavasta ilmiöstä ja siihen liittyvistä yksityiskohdista. Oppimisprosessissa korostettiin kuitenkin sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitystä, mutta lähinnä yksilöllisten tiedonrakenteiden kehittämisen välineinä.

Sosiokulttuurisessa oppimiskäsityksessä tiedon ei ajatella syntyvän opiskelijan ajattelun ja havaintojen pohjalta vaan prosessinomaisessa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. [2] Sosiaalinen konstruktivismi tulokulmaa lähestyttiin erityisesti muun muassa pienryhmätyöskentelynä ja tiimityöskentelynä. Jaetun tiedon ja reflektion merkitys osana oppimista oli merkittävässä roolissa koko koulutuksen ajan. Reflektiivisen taidon oppiminen oli yksi koko koulutuksen läpi virtaava prosessi, jonka avulla pyrittiin myös tukemaan reflektiivistä työtettä.

Pragmatistinen oppimisenäkemyksessä huomio kohdistuu tiedon käyttökelpoisuuteen ja toiminnassa saavutettavaan hyötyarvoon, unohtamatta kuitenkaan tiedonprosessin perimmäistä luonnetta. Pragmatismiin mukaan ajatukset syntyvät ja selvenevät toiminnan kautta. Sen mukaan opiskelija omalla toiminnallaan muuttaa ja kehittää todellisuutta. [2] Tätä ajatusta tukivat työelämälähtöiset projektit, joissa opiskelijat toimivat aidoissa työelämän tarjoamissa tilanteissa. Työelämälähtöiset projektit tukivat myös työelämän asiantuntijakulttuurille ominaisia piirteitä eli jaettua asiantuntijuutta ja yhteistoiminnallisuutta. Tällöin oppiminen on myös työyhteisöön sosialistumista, jolloin oppimista tapahtuu toiminnan yhteydessä siinä kontekstissa, johon toiminta kohdistuu. [3] Hyvät kokemukset ja oppimistulokset johtivat siihen, että samaa oppimisenäkemystä ja toimintamallia on lähdetty hyödyntämään voimakkaasti myös ammattioppilaitos Lappian hyvinvointialalla osana lähihoitajien oppimisprosessia.

Lähihoitajat alueen arjen tukena

Kummiasiakastoiminta on asiakaslähtöinen ja käytännönläheinen opetus-/oppimismenetelmä, mikä tukee lähihoitajan ydinosaamisen lisäksi hänen yleisiä työelämätaitojen oppimista. Menetelmän tärkeänä voimavarana on dialoginen ja kehittävä yhteistyö käytännön kentän kanssa. Lukujärjestyksiin kiinnitetään ensin asiakaskäynnit, joiden ympärille oppimisprosessi ja oppitunnit rakennetaan. Toiminnan kautta yhteistyötoimijoiden asiakkaat ovat saaneet heidän osallisuuttaan ja toimintakykyä tukevaa aktiviteettia samalla kun opiskelijat ovat oppineet. Opetustoiminta ja kuntoutumisen tukeminen on viety lähelle kuntoutujan arkea, jolloin opiskelijat ovat päässeet aitoihin asiakastilanteisiin oikeissa arjen ympäristöissä ja vastaavasti kuntoutujat ovat kokeneet kuntoutumisen tukemisen vaikuttavaksi.

Opiskelijat opiskelevat opintojakson aikana kuntoutumisen tukemisen teoriaa ja soveltavat oppimaansa kummiasiakastapaamisissa kaksi kertaa viikossa (4h/käynti). Kummiasiakkaan kanssa tehdään yhdessä hänen toimintakykyä ja osallisuutta edistävä kuntoutumisen tukemisen suunnitelma. Suunnitelma ohjaa opiskelijan oppimisprosessia ja luo hyvän lähtökohdan asiakaslähtöiselle toiminnalle. Kummiasiakastapaamisten oppimiskokemukset muun muassa ongelmat, kehittämistarpeet, oppimistarpeet sekä onnistumiset reflektoidaan ja jaetaan toisten kanssa tapaamisten jälkeisillä oppitunneilla. Kuntoutumisen tukemisen suunnitelman laatiminen, toteuttaminen sekä arviointi ohjaavat opiskelijan oppimista. Kummitoiminnan jälkeiset TOP-jaksot pyritään mahdollisuuksien mukaan järjestämään niin, että mahdollisimman moni opiskelijoista jatkaa kummiasiakastoimintaa työssäoppimisjakson ajan samojen kuntoutujien kanssa.

Kemin kaupungin kanssa tehty tiivis yhteistyö mahdollistaa kummiasiakkaiden saamisen ja eri yksiköt ohjaavat mielellään omia asiakkaitaan mukaan kummitoimintaan. Yhteistyön lähtökohtana on haastaa niin oppilaitos kuin toimijat kehittämään uusia toimintatapoja arjen tueksi. Yhteistyön erityisenä voimavarana on ollut luottamus, toisten osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Lisäksi kokonaisuuden kannalta on ollut merkityksellistä se, että yhteistyö on jatkuvaa ja suunnitelmallista, eikä hurjakaan ideoita ”ammuta” alas, vaan niitä lähdetään yhteistyössä kehittämään.

Yhteistyö hyödyntää kaikkia osapuolia

Kummitoiminnasta on kerätty palautetta opiskelijoilta, opettajilta, yhteistyökumppaneilta ja asiakkailta. Opiskelijoilta saadun palautteen mukaan heitä pelottaa ja jännittää kummiasiakastapaamisten alussa. Rohkeus kasvaa jo 1-2 tapaamisen jälkeen, kun opiskelijat tunnistavat omia voimavarojaan ja oppivat toimimaan erilaisten asiakkaiden kanssa. Moni opiskelija kokee kirjallisen kuntoutumisen tukemisen suunnitelman tekemisen vaikeaksi, mutta yksilöllisellä ohjauksella ja vertaisarvioinnilla ymmärrys ja osaaminen tavoitteellisesta kuntoutumisen tukemisesta on kehittynyt. Opiskelijat ovat kokeneet asiakastapaamisissa onnistumisia ja kokemus on ollut heille erittäin positiivinen. Opiskelijat ovat kokeneet oman toimintansa erittäin merkitykselliseksi ja huomanneet sen vaikutukset kuntoutujien arkeen. Erityisen merkitykselliseksi on koettu teorian ja käytännön yhdistäminen oikeissa asiakastilanteissa jo ennen varsinaista työelämäjaksoa. Tämä on näkynyt myös varsinaisilla työssäoppimisen jaksoilla mm. reippaampana toimeen tarttumisena ja vastuunkantamisena.

Opettajat ovat kokeneet kummitoiminnan kokonaisuutena hyvänä tapana tukea opiskelijoiden oppimista. Muuttuva opettajuus ja vaihtuvat asiakastilanteet ovat luoneet opettajuudelle uusia haasteita ja ajoittaista epävarmuuden tunnetta. Opettajan päästyä sisälle erilaiseen opettajuuteen ja ajatukseen yhdessä oppimisesta, he ovat kokeneet kummitoiminnan aikaisempia toimintatapoja toimivampana. Onnistuakseen menetelmä

edellyttää opettajien tiivistä luottamusta siihen, että opiskelija toimii sovitun mukaisesti tai kykenee löytämään itsenäisiä ratkaisuja muuttuneessa tilanteessa.

Kummiasiakkailta ja heidän läheisiltä kerätyn palautteen pohjalta voidaan todeta, että osapuolet ovat kokeneet kummiasiakastoiminnan piristävän ja edistävän asiakkaiden osallisuutta ja hyvinvointia. Läheiset ovat kertoneet, että kummitoiminnassa heidän omaisistaan huolehditaan yksilöllisesti ja kokonaisvaltaisesti. Lisäksi kummiasiakkaat ja heidän omaisensa ovat kertoneet, että opiskelijoilla on ollut oikeasti aikaa kummiasiakkaille. Myös työntekijät ovat kertoneet kummitoiminnan tukeeneen kuntoutujien arkea ja heidän työnsä kehittymistä. Yhteistyön onnistumisessa on tärkeää, että kaikki osapuolet tietävät toiminnan sisällön, tavoitteet ja toteutuksen sekä tunnistavat niin oman kuin muidenkin osapuolten roolin osana moniammatillista kuntoutumisprosessia. Tiivis yhteistyö on myös tukenut oppilaitoksen opetusmenetelmien kehittämistä ja yhdistämistä osaksi alueen toimintaa.

Lähteet

1. ^^{ab}Valtioneuvosto. 2015. Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10. Hakupäivä 25.10.2016.
http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82
2. ^^{abc}Tynjälä, P., Heikkinen, H.L.T. & Huttunen, R. 2005. Konstrutivistinen oppimiskäsitys oppimisen ohjaamisen perustana. Teoksessa P. Kalli & A. Malinen (toim.) Konstruktivismi ja realismi. Aikuiskasvatuksen 45. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Dark Oy. Vantaa, s. 20-48.
3. ^^{abc}Wenger, E. 1998. Communities of practice. Learning, Meaning, and Identity. University Press. Cambridge.